

SAMOBOR U SUMERSKOM OKRUŽENJU

Piše: Mr.Sc. Drago Plečko, Samobor

Postoji čvrsta lingvistička veza između imena grada Samobora i jezika drevnih Sumerana. Da li će ta veza uz ostale indicije biti dovoljna za novo sagledavanje dosad nepoznate povijesti samoborskog kraja?

Stari Samoborci su značenje imena Samobor tražili u okviru hrvatskog jezika. Neki su mislili da je ime dobio jer je oko njega rastao „sam bor“, ali na nadmorskoj visini od 130 metara prirodno je rasla bjelogorična šuma. Po Langu ime treba tražiti u glagolu „boriti se“ jer se mjesto moralo uvijek „samo boriti“ protiv neprijatelja, što ne zvuči uvjerljivo. Ja sam pošao od uvjerenja da je riječ Samobor stranog porijekla i ima neko konkretno značenje. Samobor u prijevodu Jelenščak

Samobor je smješten na spoju Žumberačkog gorja i doline rijeke Save. Jeleni su se tisućljećima napasali ljeti u tom gorju te u ranu zimu migrirali u močvarnu dolinu. Brdo u Samoboru preko kojega je najkraći put iz Žumberačkog gorja u dolinu rijeke Save zove se Jelenščak.

Šambar i Samoborec su sela na zadnjim zapadnim uzvišenjima Bilogore prije silaska u dolinu rijeke Lonje. Dolinom te rijeke jeleni su mogli migrirati u dolinu rijeke Save. Sličan je položaj i Sampora u Slovačkoj koji se nalazi u dolini rijeke Hron na rubu planinskog lanca Niske Tatre.

Grad Sambir (poljski i yiddish Sambor) nalazi se kod izvora rijeke Dnjestar. U njenu dolinu jeleni su se spuštali sa Karpatskih planina – Istočnih Beskida.

Sa jelenima su povezani i gradovi Samobor u Bosni i Hercegovini, Sombor u Bačkom podunavlju u Srbiji, selo Sambor koje se nalazi u pokrajini Tabunsky u Altajskom kraju u Rusiji, grad Sambhal u blizini New Delhija u Indiji. U Hrvatskoj je na mjestu gdje Drava ulazi u Dunav mjesto Sarvaš, što u prijevodu iz mađarskog jezika znači jelen. Jelovnik stanovnika Vinkovaca se u vrijeme vučedolske kulture u tri četvrtine slučajeva sastojao od jelenjeg mesa. Malo sjevernije na mađarskoj strani Dunava je uzvišenje i selo Šumberak (mađarski Somberek).

Sambar je riječ za jelena u Hindi jeziku. Pošto se jelen na sanskrtu kaže mriga a na tamilskom man – na osnovu drugih samoborskih toponima sam zaključio da

se radi o posuđenici iz sumerskog jezika. Poznate su trgovačke veze i međusobni utjecaji Sumerana i Indije u doba civilizacije doline Inda (Harappa,

Mohenjo Daro).

U sumerskom rječniku Pensilvanijskog sveučilišta jelen se označava u standardnom Emegir dijalektu kao ŠE(N)G – BAR. Ali u Emesal dijalektu boginje Innane pisao bi se Šembar, bliže našem izgovoru. Da li je boginja mjeseca Innana/Luna bila prisutna i u našim krajevima? To bi bio izvor mitova iz našeg folklora o bratcu Suncu i sestrici Luni. Plove u čunu nebeskim oceanom, dok Sunce spava sestra našvava odnosno rasipa mjesecinu... Jelen je kod Slavena predstavljen kao Sunce, Svarog, Zlatorog. U izoliranijem gorju nastao je izgovor Žumber-ak, u trgovištu izgovor Samobor, oba u značenju Jelenščak – mjesto gdje obitavaju jeleni. Gorje u kojem je bilo u izobilju bakrene rude i jelena nekadašnjim je stanovnicima bilo sveto pa su ga zvali i Sveta Gora (što je ostalo zabilježeno kao najviši vrh gorja Sveta Gera). Na Jelenščaku je pronađen žrtvenik iz antičkog doba (Gregl) kojeg bi trebalo pomnije istražiti. Svi toponimi Samobor vezani su za lokacije kojima jeleni sezonski prolaze sa gorja u dolinu rijeka.

Jezik eneolitskih farmera Stare Europe, prastanovnika Samobora
Daljnje indicije o utjecaju sumerskog jezika možemo isčitati iz slijedećih hidronima: ime rijeke Save bi sumerski bilo SA-U-A – Velika ribom bogata voda, rijeke Dunav DUN-A-U - Virovita voda ribom bogata, rijeka Drava DARA-U-A – Poplavna ribom bogata voda.

Nazivi sela oko Samobora bi mogla imati sumerske korjene. Tako bi selo Cerje bilo sumerski Serie - zemlja za sječu i spremanje drva (iznad Ruda), brijeg Črnc bi bio Šarneš – povrtnjak i šuma, Šipački breg - Ši-pad - stoka na paši, šipad je u prijevodu pastir, Grdanjci – sumerski Gardaan - prostorija koja drži visoku vodu – bi bilo ime koje priziva sjećanje na špilje Vilinske jame i vodu koja kapa sa stropa pećine (stalaktiti). Ime samoborskog predjela Taborec bi došlo od sumerskog tabira u značenju metalac, obrađivač metala – bakra, kovač. Vugrinščak od Ugar-in-sag, polje za sijeno i vrtlarenje, a Gračec od Gara-šeg, sir kuhati.

Posebno su zanimljive Celine jer „Seline“ na sumerskom znači „pristanište“. Dakle, imena sela Otok, Medsave i Celine opisuju negdašnji izgled dok su tim područjem tekla dva paralelna korita rijeke Save. Selo Otok je doista bio otok na Savi i otuda mu ime a selo Celine se tada nalazilo na obali i bilo je pristanište. Cyllene je ime nimfe i luke u staroj Grčkoj.

I mnoge su riječi starih Sumerana slične našima. Dobro zvuči da se led kaže „sigga“, da „bunaar“ znači „vući čistu vodu za piće“, „zedena“ zdenac je Rezati za vodu stijenu, mama je „ama“ dok je zub „zu“. „Igi“ je oko, „gur“ je gurati, „zal-la“ zora znači Jutarnje se svjetlo probilo. „Dana“ bi bio dvanaesti dio punog dana (2 sata), „Pu-ad-ak“ patak - Hromi od bare, barski gegavac, isto kao i

„Bibad“ – od bibati se, ljuljati se kao na valovima.

Sumerski „huši“ znači huškati, raditi nekoga ljutitim, „dub“ – dubiti, „šar“ – šarati, pisati, „gur-du“ – okruglo raditi, gruda.

Pozoj je kajkavska riječ za zmaja. Sumerski bi to bio Pu-zu-i, izvor iz kojega dolazi znanje, mudrost. Orao sa glavom lava se u sumerskim mitovima zove Zu, a njegova demonska verzija Pazuzu.

Sve su to lingvističke indicije koje mogu biti od povijesne važnosti i postati dobar putokaz arheološkim istraživanjima.

Tajna bakrene sjekire

Naš samoborski kraj je bio interesantan stanovnicima stare Europe jer je obilovao divljači – jelenima, izvorima pitke vode, kvalitetnim kamenom i bakrenom rudom.

Ključna indicija o aktivnostima prastanovnika samoborskog kraja bi mogao biti jedan već zaboravljeni nalaz, bakrena sjekira otkopana u 19. stoljeću na području Ruda, dakle u području starog rudnika bakra. Došao sam do podatka da je tu bakrenu sjekiru Narodnom muzeju u Zagrebu poklonio Franjo Reiser.

Pošto je g. Reiser bio vlasnik rudnika u Rudama od 1825. do 1851.g. pretpostavljam da je bakrenu sjekiru nađenu u području rudnika poklonio muzeju pri njegovom osnivanju 1846. godine.

Dr. Josip Brunšmid, kustos Arheološkog odsjeka Narodnog muzeja od 1893. te njegov ravnatelj od 1896. do 1924. i prvi profesor arheologije na Zagrebačkom sveučilištu u „Nahodaji bakrenoga doba iz Hrvatske i Slavonije i susjednih zemalja“ 1902.g. piše:

„Drugi sličan klin (si. 4. br. 2) navodno iz samoborske okolice (1), a dar g. Reisera, za onda vlasnika samoborskoga majdana (inv. br. 2112), mnogo je manji (86 mm dug, 41 mm šir. na oštrici, najveća debljina 9 mm, težina 126 gr.,

patina djelomice skinuta). Oštrica mu je mnogo jače zaobljena, a na rubovima liti opažaju se uslijed kovanja neznatno uzvinuti bridovi, kojima je mogla biti svrha, da se sjekira ili klin uzmogne u rašljasto procijepanom kvrgastom držalu bolje učvrstiti. Ravno odsječena glava u novije je doba udarcima čekića nešto razbijena, ali je moguće, da se je komad već i u staro doba bez držala rabio kao dlijeto i nešto na glavi razbio.“

Ovim nalazom se podatak o starosti kopanja bakrene rude u Rudama pomiče na razdoblje od prije 4500 do 6000 godina. Možda se već u to doba na području Ruda nalazilo naselje rudara, peći za taljenje rude i kalupi za izradu sjekira. Trebalo bi to područje snimiti dronom, ispitati georadarom. Današnje nove tehnologije snimanja i ispitivanja terena pomaknule su tisuće godine unatrag starost nalaza na nekim već poznatim nalazištima. Naše riječi ruda, ruditi i ime

mjesta Rude su vjerojatno došli od sumerske riječi za bakar urudu ; URU – sjajni predmet, DU – stavljati u kalup, raditi.

Uz sjekiru u okolici Samobora nađene su i brojne kamene sjekire – čekići koji su mogli služiti za drobljenje bakrene rude.

Da li je to neka koincidencija ili su u našem kraju lovili jelene i iskorištavali bakrenu rudu eneolitski stanovnici Europe koji su govorili sumerskim jezikom?

Neindoeuropski jezik Vučedolske kulture

Vrijeme bakrene sjekire vrlo se vjerojatno podudara sa vremenom Vučedolske kulture (3000 – 2500 [g.pr.Kr.](#)) koja se od Vučedola širila dolinama rijeka u potrazi za bakrenom rudom. Na zapad se proširila do Ljubljanskog barja u kojem je potvrđeno naselje vučedolskog tipa te peći za taljenje bakra, od bakrene rude nepoznatog izvora. Bakrena ruda se nakon iskopa u Rudama mogla obrađivati u Taborcu, te se u formi bakrenih sjekira ili ingota ukrcavati na splavi u Celinama na Savi. Mogli su ju voziti nizvodno u Vučedol ili uzvodno u Ljubljansko barje zbog daljnjeg trgovanja.

Teza mog suradnika istraživača Drage Plečka i mene je da je područje Samobora i Ruda u to vrijeme bilo dio Vučedolske kulture, te da je jezik korišten u toj kulturi bio neindoeuropski, sumerski jezik. Vučedolska je kultura pripadala civilizaciji Stare Europe definiranoj po Mariji Gimbutas , ona je sagledavala slikovne zapise te civilizacije kao preteču sumerskog pisma. O vučedolskoj kulturi kao pred-indoeuropskoj, čiji nalazi pokazuju društvenu egalitarnost, nedostatak grobova kneževa, neuočenom liku boginje Zemlje/Mjeseca i kozmičkih jaja na posudama drugom prilikom.

Legenda o osnivanju rudnika

Neki rovovi u Rudniku svete Barbare su visoki samo 75 cm pa legenda kaže da su rudarenje u Rudama započeli patuljci. Zovu se Bergmani i opisuju kao maleni, žute kože, velike brade, zmijskih očiju i odjeveni u zeleno ruho.

Sumerska riječ BUR znači rudnik, podzemlje, GA znači nositi i košara, GU je težina od jednog talenta, cca 30 kg. MAN je partner, kompanjon, MINA je broj dva. U sumerskom piktografskom kontekstu BURGAMAN/BURGUMAN bi bio jedan od dva partnera koji iz rudnika iznose košaru natovarenu sa 30 kg rude. Da li bi istraživanje uskih i slabo dostupnih hodnika rudnika malim robotskim vozilom opremljenim svjetlom i kamerom iznijelo na svjetlo dana nove spoznaje?

Za šaku srebrnjaka

U Rudniku svete Barbare su nađene i galenitno-baritne žice sa rudom olovni

sjajnik - galenit, iz koje se dobivaju olovo i srebro. Znamo da je na Medvednici bio rudnik srebra „Zrinski“, srebro se iskapalo i na Ivanščici. Ispod Okića je u glinenom ćupu pronađeno 1300 srebrnjaka sa keltskim motivima, iz vremena cca 100 [g.pr.Kr.](#) Srebrnjaci su bili loše kvalitete s velikim postotkom primjesa bakra i olova pa je vjerojatno njihov izvor bio rudnik u Rudama, a kovnica u Samoboru.

Svoju priču o srebru ima i kraljica Barbara Celjska (1381. – 1451.). Veći dio svog vremena provodila je na svojem posjedu u Samoboru, gdje je u podrumu svoje utvrde (Stari grad Samobor) imala alkemijski laboratorij. Bavila se je iskopom ruda iz svog rudnika u Rudama te proučavala alkemijsku pretvorbu bakra u srebro, te pretvorbu srebra u zlato. Alkemičari su vjerovali u teoriju o pratvari svih tvari kojom je moguća pretvorba neplemenitih metala u plemenite te pretvorba njihovog olovnog ega u savršenu, zlatnu dušu.

Svjedočanstvo o njenom radu nalazimo u zapisima suvremenika, češkog alkemičara (sumnjive reputacije) Johanna von Laaza. Posjetio je dvor kraljice Barbare Celjske u Samoboru. Ono što je vidio i pokuse koje je Barbara Celjska izvela u njezovoj nazočnosti opisao je u svom djelu *Via universalis*. Von Laaz navodi:

“Pošto sam sa raznih strana doznao, da se supruga blagopokojnoga cara Sigismunda bavi s prirodoslovnim znanostima, posjetio sam je te sam je malo ispitivao o umijeću alkemije. Ona je znala svoje odgovore upriličiti ženskom lukavošću. Pred mojim očima uzela je živu, arsen i druge tvari, kojima imena nije rekla, ali ih je poznavala. Iz toga je napravila neki prašak, od kojega je

bakar zadobio bijelu boju. On je podnosio pokus s gladilicom, ali nije podnosio obrađivanje s čekićem. Time je prevarila mnogo ljudi.”

U ovom je pokusu Barbara Celjska legirala bakar živom i arsenom kako bi legura dobila srebrnu boju.

Von Laaz piše kako je kraljicu optužio za prijevaru (sic!) i pobjegao.

Kraljica Barbara Celjska je bila vlasnik rudnika bakra, iz kojeg je vjerojatno inkognito (zbog fiskalnih razloga?) dobivala i srebro, možda i zlato. Mogao je to biti razlog da se kraljica Barbara odlučila baviti alkemijskom pretvorbom metala, kao paravanom za svoje rudarsko – metalurške aktivnosti. Trgovci su dobivali pravo srebro i zlato, ne bi lako nasjedali na jeftine trikove. Zlato je ispirano iz potoka Ludvić u blizini Ruda, možda je neka zlatna žica išla iz lokacije rudnika?

Jedan rov u Rudama se zove Kokel, to je i ime zaselka i prezime ljudi. Kokel je naziv koji su koristili Germani za rijeku u blizini doline Pianului u Rumunjskoj (danas imenom Tarnava, nesigurne etimologije). U dolini su bila bogata nalazišta ruda bakra i argentuma – mješavine srebra i zlata, rudarenje je datirano

od doba Kukuteni kulture 3500 [g.pr.Kr.](#) Interesantno je da su Sumerani srebro zvali KU – plemeniti metal, zlato KU-SIG, plemeniti metal žuti. AL je alat za kopanje i kopač. Dakle KUKUAL (Kokel?, Sumerani nisu poznavali samoglasnik O) bi bilo KUKU - puno plemenitog metala, srebra i AL kopač. Možda se Kokel rov negdje produžuje ili postoji još jedan Kokel rov sa ulazom od Gregurić Brega ili Črnca.

Od bakra do turista

Svojevrsno zlatno doba rudnik u Rudama doživljava u 16. stoljeću kada je proizvodnja bakra bila dvostruko veća od cjelokupne proizvodnje bakra u Engleskoj i četverostruko veća od one u Norveškoj, a dosegala je trećinu produkcije znamenitog švedskog rudnika u Falunu.

Vađenje bakrene rude prestaje zbog nerentabilnosti 1851. godine. U drugoj polovici 19. stoljeća iz rudnika je iskopano 26000 tona željezne rude. U prvoj polovici 20. stoljeća iskapao se gips. Zbog nerentabilnosti svi su rovovi rudnika od 1956.g. zatvoreni. Na inicijativu [prof.dr.sc.](#) Šinkovca, lokalnog KUD-a Oštrc i mještana Ruda rudnik je osposobljen za turističko razgledavanje.

Samobor u sumerskom okruženju? Možda arheolozi iskopaju senzaciju...

Sjekira od bakra stara oko 5300 godina

Rude gdje se nalazi rudnik bakra (Bakar se na sumeranskom veli Urud, otuda ime Rude)

+++

Samobor i Rude – alternativna povijest za totalne početnike

Povezuješ ime grada Samobora i panonsku Hrvatsku sa sumerskim jezikom. Na osnovu kojih uvida si došao do tih ideja?

Shvatio sam da ime grada Samobora (Zumbur u povelji Bele IV.) nema značenja u našem hrvatskom jeziku. Potražio sam gradove istog imena i istražio sam koja im je zajednička karakteristika. Svi toponimi Samobor bili su vezani za lokacije kojima jeleni sezonski prelaze iz gorja u dolinu rijeke.

Samobor je smješten na spoju Žumberačkog gorja (koje se sastoji od tri gorska lanca: Žumberačke gore, Samoborskog gorja i Plešivice) i doline rijeke Save. Jeleni su se tisućljećima napasali ljeti u tom gorju te u ranu zimu migrirali u močvarnu dolinu. Brdo u Samoboru preko kojega je najkraći put iz Žumberačkog gorja u dolinu rijeke Save zove se Jelenščak. Šambar i Samoborec su sela na zadnjim zapadnim uzvišenjima Bilogore prije silaska u dolinu rijeke Lonje. Dolinom rijeke Lonje jeleni su mogli migrirati u dolinu rijeke Save. Grad Sambir (poljski i yiddish Sambor) nalazi se u Ukrajini kod izvora rijeke Dnjestar. U njenu dolinu se dolazi sa Karpatskih planina – Istočnih Beskida. Grb grada je jelen grla prostrijeljenog strijelom (heraldički zbornik Kawa Hag 1932.g.) – slika 1. Grad Sampor u Slovačkoj nalazi se u dolini rijeke Hron na rubu planinskog lanca Niske Tatre. Rijeka Hron utječe u Dunav. U blizini su rudnici bakra Stare Hory i Špania Dolina te Banska Bistrica u kojoj se ruda talila. Iza rudnika je na 494 m. nadmorske visine okrug

Ružomberok

sa istoimenim gradićem.

Sambar je riječ za jelena u Hindi jeziku. Pošto je na sanskrtu riječ za jelena mriga, pretpostavio sam da je riječ sambar kao posuđenica iz sumerskog jezika došla u Indiju u

vrijeme stare civilizacije doline Inda. Gradovi Harappa i Mohenjo Daro su održavali

trgovinske veze sa Mezopotamijom.

U sumerskom leksikonu jelen se označava kao ŠENBAR. U izoliranijem gorju nastao je izgovor

Žumber-ak, u trgovištu izgovor Samobor, oba u značenju Jelenščak – mjesto gdje obitavaju

jeleni.

Kako bih testirao ovu teoriju pokušao sam pomoću sumerskog rječnika prevesti i neke

hidronime, pa sam dobio slijedeće rezultate:

Sava SA – U - A Velika ribom bogata voda

Dunav DUN - A – U Virovita voda ribom bogata

Drava DARA- U - A Poplavna ribom bogata voda

Da li još neka imena mjesta u okolici Samobora možeš povezati sa sumerskim jezikom?

Toponim Rude je sumerska riječ. Sumerski se bakar kaže URUDU, URUDA;

URU – sjajni

predmet, DU – stavljati u kalup, raditi. To je izvorište i naših riječi ruda, rudar, rudnik, ruditi

(slovenske rdeča, engleskih red i ore). Drugi sumerski naziv za bakar je SIBAR; SI – crveno,

BAR – sjaji. Znači da je na sumerskom jeziku imenovan i Cipar, glavno starovjekovno izvorište

bakra. Kajkavski se bakar zvalo medo, myed (Belostenec – Gazophylacium... str. 201). Slično

je i u ostalim slavenskim jezicima. Riječ bakar je posuđenica iz turskoga bakir.

Da su se Sumerani i njihov jezik dugo održali u našem kraju vidimo i po drugim samoborskim

toponimima koji imaju značenje na sumerskom jeziku:

Hamor – Brojni mlinovi (početak Rudarske i Lipovečke Drage),

Serie – Cerje - zemlja za sječu i spremanje drva (odavde se rudnik opremao drvom),

Seline – Celine – luka (Cyllene – nimfa i luka u staroj Grčkoj), mjesto kraj Save,

Hum – gumno, gmajna, mjesto za vršidbu ili mlaćenje žita. Mlaćenje se vrši mlatom ili se vrši

volovima ili konjima koji mogu biti vezani za stup u sredini gmajne. Neuporabom gmajna prelazi u pašnjak. Samoborska Gmajna se nalazi na granici Giznika i Male Rakovice, uz Mirnovečku cestu.

Da li bi i za neke svakodnevnne riječi u hrvatskom jeziku izvor mogao biti u sumerskom jeziku?

Slijedeće riječi su izvorno sumerske:

ama – mama,

sigga – led, snijeg,

zu – zub, zubi,

huši – huškati (raditi nekog ljutitim),

nanna – mjesec, nanati je kod nas ići spavati (u dječjem izričaju),

igi – oko,

gur – gurati,

guzza – stolac,

tin – vino.

Povijest ostaje najdulje zapisana u dječjim pjesmama. U našim krajevima poznata je pjesmica

Enten tini. U sumerskom mitu En-ten (velika hladnoća, zima) i Emesh (ljetno) dolaze kod boga

Enkija da presudi koji je od njih dvojice bolji...

EN TEN TI NI SA UA RA KA

TAKA TAKA BI IA BA IA BU US

bi grubo prevedeno pomoću Sumerskog leksikona glasilo:

Dolazak zime unosi strah. Usta će nam biti napunjena hranom iz vode (ribom).

Loviti ćemo

divljač. Smanjit će nam se salo. Morati ćemo dijeliti hranu. Nek je što dalje od nas.

Kako je sumerski jezik mogao doći do nas?

Prvo preko neolitskih farmera koji su donijeli znanje o poljoprivredi u ondašnju Europu

mezolitskih lovaca i sakupljača, zatim preko Vučedolske kulture. Pretpostavljam

da je proto-
sumerski jezik bio jezik lovaca-sakupljača iz Europe i zapadne Azije koji su se u vrijeme ledenog doba povukli južno u Mezopotamiju, gdje je bila povoljnija klima. Tamo su u Taurus planini podigli 9700 g.pr.n.e. (nakon završetka mini ledenog doba Mlađeg Dryasa) svoje svetište Gobekli Tepe, zahvalu Velikom duhu kojeg su predstavili sa dvije stijene u T obliku koje simboliziraju Sunce i dvije stijene koje simboliziraju Lunu/Mjesec, muško i žensko, dva osnovna suprotstavljena prapočela nastala iz jedinstvenog principa, duha (slika2.). U to je vrijeme sunce tijekom zimskog solsticija prošlo kroz rogove sazviježđa Taurusa što je doprinijelo štovanju Sunca u obliku bika (te zbog crvene boje u obliku lisice i ptice flamingo), dok je štovanje Mjeseca nastavljeno u obliku svete krave (oblik rogova) i patke (veza plodnosti i vode). Možda se i zbog potreba sjedilačkog života te ostanka u blizini tijekom gradnje dvadesetak takvih svetišta u Mezopotamiji u tom vremenu d 9700 do 8200 g.pr.n.e. počelo sa pripitomljavanjem žitarica i drugog bilja te stoke. Kako je klima bila povoljnija ti neolitski farmeri su se iz područja Mezopotamije širili u područje Anatolije, Egejske Grčke i Tesalije te do Crnog mora. Zastali su od 6500 do 6000 g.pr.n.e. zbog povratka hladnoće, da bi se zatim proširili dolinama rijeka, Dunavom i Savom te Dravom u našem slučaju, dali imena tim rijekama te ostavili trag u jeziku. Došli su u kontakt sa mezolitskim lovcima – sakupljačima koji su nastavili ta područja, potisnuli su ih i djelomično asimilirali. Po nekim istraživanjima naš genom se u 60% sastoji od gena neolitskih farmera, 30% od gena

stepskih indoeuropskih naroda te 10% od gena mezolitskih lovaca – sakupljača. Jedini poznati konkretni trag o kontaktu lovaca – sakupljača (prosječne visine 178 cm) i neolitskih farmera (prosječne visine 160 cm) nalazi se u samoborskoj usmenoj predaji koja priča da su samoborske bregove u davnini nastanjivali Hajdi. Bili su veliki i jaki, rukama su mogli čupati drveće, nisu imali kuća nego su živjeli u špiljama, šatorima i šumama. Nastanjivali su brijeg Hajdovčak u Samoboru. S vremenom su pridošli mali (razmjerno) ljudi u

velikoj množini, te stali navaljivati na Hajde i uznemiravati ih. Radi lakše obrane Hajdi su okružili svoje nastambe drvenom ogradom i velikim stijenama. Prije toga nije bilo ograđenih zemljišta (Lang). Hajdi su se hranili i kašom od divlje heljde. Ostavili su joj ime – kajkavski hajdina, štokavski heljda. Najnovija istraživanja pokazuju da iako je kultivirana heljda došla u Europu Svilenim putem iz Kine u brončanom dobu, divlja heljda je bila prisutna i u mezolitskoj Europi (Pim de Klerk). U staro doba koristili su ju i domorodački narodi Sjeverne Amerike. Ka-ša, ka – usta, ša – napuniti, kaša u prijevodu sa sumerskog jezika znači napuniti usta. Neolitski farmeri koji su govorili proto-sumerski osnovali su Starčevo, Turdaš – vinčansku i Kukuteni-tripoljsku kulturu, gradeći isti tip dvostrukog svetišta (slika 3.). Kad su 4500 g.pr.n.e. stepska indoeuropska plemena osvojila Varnu nametnuli su se kao elita. Prestalo je egalitarno društvo predvođeno od strane muških i ženskih šamana čija je ideja bila ostvarenje harmonije između Neba i Zemlje, Sunca i Mjeseca, čovjeka i prirode, čovjeka i drugog čovjeka. Počelo je hijerarhijsko društvo, kod ukopa se pojavljuju grobovi bolje snabdjeveni ukopnim predmetima, nakitom, kneževski grobovi opremljeni zlatom i

skiptrom

– znakom vladara. Kad 4350 g.pr.n.e. stepska plemena osvajaju kulturu Karanovo, ljudi iz

Turdaš-vinčanske kulture emigriraju – dio u centralnu Europu gdje kasnije pod povoljnim

klimatskim uvjetima osnivaju Badensku kulturu, dio u Mezopotamiju gdje osnivaju Uruk

kulturu, Sumer.

Povezuješ Samobor i sa Vučedolskom kulturom?

Vučedolska se kultura (3000 – 2500 g.pr.n.e.) širila u potrazi za bakrenom rudom iz Vučedola

na zapad do Ljubljanskog barja u kojem je potvrđeno naselje vučedolskog tipa te peći za

taljenje bakra, od bakrene rude nepoznatog izvora . Na putu im je bio jedan od najvećih

onodobnih bakrenih rudnika u Rudama pokraj Samobora.

Eneolitsku bakrenu sjekiru staru 4500 – 5500 godina nađenu u Rudama pokraj Samobora je

vlasnik rudnika bakra u Rudama Franjo Reiser poklonio pri osnivanju 1846.g. Narodnom

muzeju u Zagrebu (Dr. Josip Brunšmid) – slika 4. a,b. Uz tu sjekiru u okolici Samobora nađene

su i brojne kamene sjekire – čekići koji su mogli služiti za drobljenje bakrene rude (slika 5.).

Vrijeme bakrene sjekire podudara se sa vremenom Vučedolske kultura. Bakrena ruda se

nakon iskopa u Rudama vjerojatno drobila u Hamoru u Samoboru te ukrcavala na splavi u

Celinama na Savi. Mogli su ju voziti nizvodno u Vučedol ili uzvodno u Ljubljansko barje.

Vučedolska je eneolitska kultura nastala oko 3000 g.pr.n.e. pod utjecajem Badenske i

Kostolačke kulture te vjerujem i migranata iz Kukuteni-Tripolje kulture koju su u to vrijeme

asimilirala stepska indoeuropska plemena.

Kukuteni-tripoljani su kao Proto – sumerani znali sve o poljoprivredi, stočarstvu, astronomiji,

kalendaru, kotačima i kolima, a kao prvi susjedi stepskih indoeuropskih plemena i o konjima.

Migranti su mogli doći i iz Sumera u kojem su u to vrijeme vlast preuzela semitska plemena koja su se doselila u Sumer iz Arapskog poluotoka. Arheološki nalazi govore o potpunom rušenju starih hramova, promjeni religije, prelasku iz egalitarnog u hijerarhijsko društvo.

Da li se Vučedolska kultura mogla razviti samostalno?

Artefakti vučedolske kulture, najnaprednije astronomsko znanje vidljivo na posudama ipak

teško da bi se razvili samostalno u Vučedolu – gradu od 2000 - 3000 stanovnika.

Ipak bi prije

utjecaji došli iz nekoliko tisuća godina stare sumerske tradicije, gradova Talianki i

Uruka od

po 40.000 ljudi.

Na posudama Vučedolske kulture se nalaze simbolički prikazi koji kazuju o jedinstvenom

astronomskom znanju Vučedolčana. Sazviježđe Uruanna su prikazivali u obliku pet kružića,

slova X, križa ili „klepsidre“ a ne u obliku Orion (slika 6.a,b,c). Lovac Orion se pojavio kod

Homera 2000 godina kasnije. Grčki mislioci su prenijeli sumersko znanje (kao i znanje starih

Egipćana i Feničana) lokalizirajući ga, utkajući u likove sazviježđa svoje mitološke priče.

Ukoliko kroz zvijezde pojasa Alnitaku, Alnilamu i Mintaku povučemo pravac i kroz srednju

zvijezdu pojasa povučemo okomicu, dobit ćemo oblik križa sa zvijezdom Betelgez na gornjoj

strani i zvijezdom Rigel na donjoj strani.

Na posudi (slika 7.) je pet zvijezdi zvjezdanog križa Uruanna. Zvijezda Rigel sjaji najjače

među njima, njegova vidljiva magnituda sjaja iznosi 0,18. Gdje je na posudi? Četiri zvijezde

na posudi imaju cik-cak (streličasti) krug svjetlosti kao treći krug oko zvijezde,

samo Rigel ima cik-cak krug svjetlosti kao četvrti krug oko zvijezde. Središnja zvijezda „Orionovog“ pojasa na posudi Alnilam ima strelice svjetlosti na drugom krugu okrenute prema van, a na trećem krugu prema unutra, kao da reflektiraju strelice iz drugog kruga. Astronomi su otkrili da Alnilam sjaji 537.000 puta sjajnije od našeg Sunca te zbog toga osvjetljava molekularni oblak NGC 1990 koji okružuje samu zvijezdu. Oblak reflektira svjetlost dalje. Alnilam je najveća i najmasivnija zvijezda u Orionovom pojasu, ima oko 40 sunčevih masa i polumjer oko 32,4 puta veće od sunčevog. To se vidi iz dodatnih krugova oko centralne zvijezde. Područje zvijezda „Orionovog“ pojasa je područje gdje se rađaju zvijezde, stvara svijet, to područje je u centru ukrasa kozmičkog jajeta (slika 8.).

Kako su Vučedolci zamišljali stvaranje svijeta?

U mitu o stvaranju Veliki Duh u obliku ptice snese kozmičko jaje, ono se podijeli na dva dijela

- blizance koji su dio Velikog Duha te ujedno i nositelji suprotnosti – muško i žensko, Nebo i

Zemlja (slika 9.a,b,c). Na posudama se nalazi i taj mit o stvaranju ispričan uz pomoć

kozmičkog jajeta. To je uz nalaze egalitarnog društva bez kneževskih grobova dokaz o pred-

indoeuropskom karakteru Vučedolske kulture. U grobovima sa bogatijim priložima su kao

par pokapani šamani - svećenica Mjeseca i svećenik Sunca. Posuda - terina na glavi žene

ukrašena je sa devet kozmičkih jaja (raspodijeljenih po tri u tri područja novog početka) te

znacima sazvežđa Uruanne i Mjeseca, kao dio magijskog rituala kako bi se pospješilo

putovanje njene duše u društvo Velike Majke (slika 10 a,b,c).

U drugom slučaju pokopa para šamana - svećenika gdje se radi o samožrtvovanju i žrtvovanju, keramička posuda – terina je ukrašena motivima kozmičkih jaja, Sunca, Mjeseca,

sazviježđa Uruanna, Plejada (koje predstavljaju sazviježđe Gudanna, Bika) te simbolima energije stvaranja.

Na čemu su se zasnivala vjerovanja u Vučedolskoj kulturi?

Vjerovanja su se zasnivala na kultu harmonije Neba i Zemlje, Sunca i Lune/Mjeseca, kultu

Velikog Duha koji stvara ujedinjenjem muškog i ženskog principa, Majke i Oca.

Lik Boginje

Majke koja stvara nalazi se na keramičkoj posudi interpretiran kao „ljudska figura“ (treba

zamijetiti tri prsta na rukama figure koja simboliziraju ptičji identitet). Na posudi je i simbol

punog mjeseca (slika 11. a,b,c). Boginja Majka Zemlja je oblikovana i u klasičnom obliku

ptice - (Vukovarske) golubice/jarebice sa simbolom „klepsidre“ (sazviježđa Uruanna) na grlu

(slika 12.), njezin je simbol i Mjesec/Luna (Uru-ki, svjetlo zemlje na sumerskom).

Velikog Oca

simboliziraju Sunce i sazviježđe Bika – Taurus, sumerski Gudanna. Sunce se javlja u to vrijeme

u proljetnoj ravnodnevici u zoru i sumrak u sazviježđu Bika, Taurusa, znaka koji simbolizira

sunce. Navješćuje ljetni dio godine.

Dolaskom Proto-indoeuroljana, stočara (cca 2500 [g.pr.Kr.](#)) ova eneolitska kultura je

nestala. Pojavila se Vinkovačka kultura.

Nadamo se barem malo pripomoći u rasvjetljavanju starih povijesnih zbivanja.

<https://www.youtube.com/watch?v=uUxG1u4gXLg&t=25s>